

# Vragen en antwoorden over de bijgestelde aanpak ammoniakemissiereductie

In aanloop naar de besluitvorming over de aanpak van de ammoniakemissiereductie voerden we gesprekken met partners. Ook hielden we in het begin van 2026 webinars over de aanpak. Dit document bevat de antwoorden op veelgestelde vragen die zijn gesteld. De Q&A wordt regelmatig geactualiseerd op basis van nieuwe vragen.

Staat je vraag er niet tussen? Mail dan naar [aanpakstikstof@brabant.nl](mailto:aanpakstikstof@brabant.nl). Specifieke casussen kunnen we niet behandelen.

## Algemeen

**1. Waar komt de doelstelling vandaan om voor de hele veehouderij gemiddeld op locatieniveau een ammoniakemissiereductie van 46% te realiseren? Hoe werkt de verdeling tussen deelsectoren?**

Deze doelstelling is gebaseerd op de doelen van het Rijk (uit het startpakket van de Ministeriele Commissie Economie en Natuurherstel) en het Bouwstenendocument van IPO, LTO, VNG, UvW en NAJK. Daarin is een emissiereductie opgenomen van 42-46% in 2035 ten opzichte van 2019. De verdeling over de verschillende deelsectoren is bepaald vanuit de technische en economisch haalbare mogelijkheden die er voor verschillende deelsectoren bestaan om ammoniakemissies te reduceren. De normen voor emissiereductie in bijlage VI zijn vervolgens zo bepaald dat het reëel is dat bij toepassing daarvan de beoogde reductie van 46% sectorbreed wordt behaald. Dit geeft iedere veehouder duidelijkheid over zijn of haar opgave.

**2. Is er per Natura 2000-gebied geprojecteerd welke verlichting deze maatregel oplevert?**

In de rapportage die is opgesteld door Pouderoyen-Tonnaer zijn generieke berekeningen uitgevoerd voor deze maatregel. Deze rapportage is onderdeel van de PS-stukken en is terug te vinden op de website (vergaderstukken PS 12 december 2025). Er is geen impactanalyse gemaakt per Natura 2000-gebied. Bij de evaluatie in 2030 willen we wel gebiedsgericht kijken naar de impact van deze en andere maatregelen per gebied.

**3. Moeten bedrijven ver van Natura 2000-gebieden dezelfde maatregelen nemen als bedrijven dichtbij?**

Dit is een generieke maatregel. Voor bedrijven in dezelfde veehouderijtak gelden dezelfde normen, ongeacht de afstand tot een Natura 2000-gebied.

**4. Blijft het mogelijk om op bedrijfslocatieniveau te voldoen aan de normen?**

Ja, ook in de bijgestelde aanpak blijft dat een mogelijkheid.

**5. Is meedoen aan het nieuwe systeem verplicht?**

Ja, in de omgevingsverordening is een verplichting opgenomen dat huisvestingssystemen die op 1 juli 2026 15/20 jaar of ouder zijn, moeten voldoen aan de normen van bijlage VI. Deze verplichting geldt overigens ook voor huisvestingssystemen die in de toekomst 15/20 jaar oud worden.

**6. Wat voor toekomstperspectief biedt deze aanpak aan (jonge) ondernemers? Zij moeten verplicht allerlei maatregelen treffen maar kunnen zich niet verder ontwikkelen.**

Op dit moment staat iedere ontwikkeling (en dus ook afname van emissiereductie) stil, doordat vergunningen niet kunnen worden verleend. Met deze aanpak willen we weer beweging krijgen zodat het moment waarop de vergunningverlening weer op gang kan komen dichterbij komt. Daarmee is er op termijn weer zicht op ontwikkelmogelijkheden. We begrijpen daarbij goed dat het voor (jonge) ondernemers geen gemakkelijke opgave is om aan de regeling te voldoen. Aan de andere kant is het echt nodig om de stikstofdepositie op natuur terug te dringen en door de zure appel heen te bijten. We hebben daarbij geprobeerd om een zo goed mogelijke balans te vinden tussen landbouw en natuur.

**7. Wat betekent de nieuwe aanpak voor PAS-melders en interimmers? Kunnen die hiermee worden geholpen? Hoe wordt omgegaan met intern salderen?**

De gewijzigde aanpak leidt niet tot legalisatie van de PAS-melders, interimmers of de situatie waarin intern gesaldeerd is. Legalisatie van die situaties kan alleen met het verkrijgen van een natuurvergunning. Desondanks moeten ook deze ondernemers voldoen aan de gewijzigde aanpak, omdat deze voor de gehele veehouderijsector geldt. Doordat wij met deze aanpak toewerken naar een betere staat van instandhouding van Natura 2000, komen oplossingen voor vergunningverlening, en dus ook voor PAS-melders, wel eerder in beeld.

**8. Wat wordt bij de PAS-melders als uitgangspunt genomen? De PAS-melding zelf, milieutoestemming of de stikstoftoestemming op basis van een eerdere Natuurbeschermingswetvergunning en bij gebreke daarvan de milieutoestemmingen die de stikstofreferentie bepalen?**

Dat laatste. Een PAS-melding geeft immers geen referentiesituatie.

**9. Als je nu je stallen niet aanpast, kan je dan nog wel meedoen met nieuwe aanstaande landelijke opkoopregelingen?**

Dat is afhankelijk van hoe die landelijke regeling eruitziet. Dat kunnen wij op dit moment niet in zijn algemeenheid beantwoorden.

**10. Hoe wordt het bedrijfslocatieplafond bepaald?**

Met de aanpak werken we toe naar een systeem met een bedrijfslocatieplafond voor ammoniakemissie. Dat locatieplafond wordt berekend op basis van de regels in de Omgevingsverordening: de normering in bijlage VI in combinatie met de leeftijd van het aanwezige huisvestingssysteem en de dierplaatsen zoals die op 1

juli 2026 zijn vergund. Op termijn wordt het locatieplafond, nadat dit juridisch mogelijk is, opgenomen in de natuurvergunning. Vanuit doelsturing wordt door de samenwerkende overheden, waaronder het Rijk, gewerkt aan een nieuwe vergunningensystematiek.

Met de voorgestelde aanpak neemt de ammoniakemissie van veehouderijlocaties stapsgewijs af naarmate meer huisvestingssystemen op de locatie de leeftijd van 15 of 20 jaar bereiken en er emissiereducerende maatregelen zijn getroffen. Voor ondernemers die al geïnvesteerd hebben, worden die investeringen meegenomen in de berekening en hoogte van het locatieplafond.

**11. Is een veehouder 15/20 jaar gevrijwaard (provinciaal en landelijk) van emissiereducerende verplichtingen als hij aan de voorwaarden van de provincie voldoet?**

Nee, in onze provinciale regels is een stal voor 20 (melkvee) of 15 (overige diercategorieën) jaar gevrijwaard als het verouderde huisvestingssysteem is verduurzaamd. Voor landelijk beleid kunnen we geen vrijwaring geven.

**12. Hoe verhoudt de maatregel zich tot de GGA?**

Deze maatregelen betreffen een generieke aanpak voor alle veehouderijbedrijven. In de uitvoering in de GGA's is dit een vertrekpunt (basis) voor eventuele andere verdergaande maatregelen.

**13. Is er afstemming met andere provincies?**

Deze aanpak is gedeeld met andere provincies. Het is onduidelijk of andere provincies een vergelijkbare aanpak gaan hanteren.

**14. Geldt deze systematiek ook voor andere sectoren?**

De aanpak vermindering ammoniakemissie veehouderijen heeft uitsluitend betrekking op veehouderijen. In de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0 zijn stikstofreducerende maatregelen opgenomen voor andere sectoren. Verder werken we aan een vrijwillige regeling om forse stikstofreductie in alle sectoren mogelijk te maken.

## **Relatie met het Bouwstenendocument LTO/NAJK/IPO**

**15. In de Bouwstenennotitie hebben IPO en LTO e.a. afgesproken dat de sector generiek 42-46 % in 2035 moet reduceren. Provincie wil gemiddeld 46 % per locatie in 2035 gereduceerd hebben. Waarom telt bij de Provincie Noord-Brabant het verlies van derogatie en het aantal gestopte bedrijven en ook toekomstige generieke maatregelen niet mee (alleen al ruim 350 bedrijven in Brabant die meedoen met Lbv en Lbv-plus).**

De Bouwstenennota is een uitwerking die IPO samen met de sector heeft aangeboden aan het kabinet voor uitwerking in Rijksbeleid en bevat als zodanig geen concreet beleid of afspraken. Het in die bouwsteen opgenomen reductiepercentage is een gemiddelde voor de gehele landbouw en heel

Nederland. Omdat de situatie van Natura 2000-gebieden in Brabant slechter is dan het landelijk gemiddelde en omdat de provincie nu zoveel mogelijk duidelijkheid wil bieden aan veehouders, wordt anders omgegaan met het gestelde reductiedoel. Dat betekent niet dat de reductie die met mestaanwending en stoppers wordt gehaald buiten beschouwing blijft. Die telt uiteraard wel mee bij de evaluatie in 2030 en die heeft ook effect op het verminderen van depositie op Natura 2000 en dus op het realiseren van de instandhoudingsdoelen.

- 16. In de Bouwstenennotitie is afgesproken dat er binnen een jaar een plan moet liggen om additionaliteit in te vullen in die gebieden waar 42 % - 46 % emissiereductie niet voldoende is. Wanneer heeft Brabant dat plan gereed? Pas in 2030? Als additionaliteit niet ingevuld is kunnen de woningbouwplannen ook niet gerealiseerd worden?**

In de BOS 2.0 is via het stappenplan aangegeven hoe additionaliteit kan worden aangetoond. De gewijzigde aanpak voor ammoniak-emissiereductie in de veehouderij levert een bijdrage aan het totale maatregelenpakket uit de BOS 2.0 en draagt zodoende bij aan het binnen afzienbare termijn tegengaan van verslechtering en op termijn behalen van de instandhoudingsdoelstellingen van de Natura 2000-gebieden. Daarmee komt het aantonen van additionaliteit eerder in beeld. Aanvullend wordt ook aan andere maatregelen gewerkt, die onderdeel (gaan) uitmaken van de BOS 2.0.

Zolang additionaliteit niet is aangetoond, is vergunningverlening voor projecten moeilijk. In enkele gevallen kan het zo zijn dat voor projecten een ADC-toets kan worden doorlopen. Dat kan alleen als sprake is van een project waarvoor geen Alternatieven bestaan, er sprake is van een Dwingende reden van groot openbaar belang en er sprake is van Compensatie van natuur. Voorgaande mogelijkheid bestaat altijd al op grond van de Habitatrichtlijn.

- 17. Is het geen betere optie om bedrijven via intern salderen naar het doel van 46% reductie in 2035 toe te laten groeien? Dat geldt ook voor de normen voor ammoniakemissiereductie. Dat biedt voor veel bedrijven economisch soelaas.** Intern salderen is een mitigerende maatregel die alleen kan worden betrokken in een passende beoordeling via het vergunningenspoor. Daarbij moet worden voldaan aan het additionaliteitsvereiste. Dit is een van de redenen waarom de huidige vergunningverlening stagneert.

- 18. Het Rijk werkt ook aan doelsturing. De kans is groot dat het Rijk kiest voor normen per dier of per fosfaatrecht. Dat is weer een andere systematiek dan Brabant nu wil gaan hanteren. Bestaat het risico dat veehouderijbedrijven met drie verschillende systemen te maken krijgen? Waarom sluit Brabant niet aan bij de landelijke lijn?**

Wij houden uiteraard het landelijke systeem nauwlettend in de gaten. Als er

aanleiding is, bezien wij hoe wij met onze werkwijze zo goed mogelijk kunnen aansluiten op de landelijke lijn. Gelet op de problematiek in Brabant is het niet wenselijk om te blijven afwachten.

**19. Er zijn zaken die in de Bouwstenennotitie staan maar niet bij deze besluiten worden betrokken. Zoals een geborgd plan om vergunningverlening op gang te brengen en doelsturing door te voeren. Hoe gaat de provincie daarmee om?**

De bijgestelde aanpak voor ammoniakemissiereductie maakt onderdeel uit van de BOS 2.0 en is geborgd via de Omgevingsverordening. Hiermee maakt de aanpak onderdeel uit van een geborgd pakket aan maatregelen om de vergunningverlening op termijn – wanneer de natuur weer op orde is – weer op te kunnen starten. Uit juridisch advies voor de BOS 2.0 blijkt duidelijk dat het weer op gang brengen van vergunningverlening alleen kan op basis van een ecologisch oordeel over de staat van de natuur van een specifiek gebied, zie ook het stappenplan in de BOS 2.0.

## **Reductiepad**

**20. Voldoet de aanpak aan de Habitatrictlijn?**

Ja. Er is een noodzaak om maatregelen te treffen vanwege de instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden. Dit komt overeen met het bepaalde in artikel 6, tweede lid, Habitatrictlijn én art 11.6 en 11.7 van het Besluit activiteiten leefomgeving, dat de grondslag vormt voor Provinciale Staten om regels te stellen. De aanpak voor ammoniak-emissiereductie wordt daarom aangemerkt als een ‘passende maatregel’.

**21. Wordt met de aanpak voldoende emissiereductie gehaald?**

Bureau [Pouderoyen Tonnaer](#) heeft de emissiereductie die met deze aanpak gerealiseerd wordt inzichtelijk gemaakt. De maatregel vermindering ammoniakemissie maakt onderdeel uit van een pakket aan stikstofreducerende maatregelen die zijn opgenomen in de BOS 2.0. Omdat de veehouderij een grote bron van stikstofemissies is, is het effect van deze maatregel groot. Daarnaast is er per Natura2000-gebied een pakket aan natuurherstelmaatregelen vastgesteld en nemen de emissies af door maatregelen in andere sectoren. Of het totale pakket van deze maatregelen voldoende is om verslechtering van de natuur tegen te gaan en daarmee Brabant open te houden, moet blijken uit een herijking van de ecologische beoordeling (NDA's). In 2030 evalueren we dit.

**22. In welk tempo moet er op bedrijfsniveau gereduceerd worden en hoe verhoudt zich dat tot de emissiereductie voor de BOS 2.0?**

Het tempo waarin een bedrijf emissies moet reduceren is afhankelijk van de leeftijd van de huisvestingssystemen. Vanaf 1 juli 2026 geldt dat wanneer een huisvestingssysteem 15/20 jaar of ouder is, dat de ondernemer een keuze moet maken hoe hij wil voldoen aan de in bijlage VI genoemde normen. Het

bedrijfslocatieplafond wordt vastgelegd op het moment dat een veehouderij een omgevingsvergunning voor een nieuwe activiteit aanvraagt. Dit kan niet in het maatwerkvoorschrift, omdat daarvoor geen passende beoordeling wordt uitgevoerd (en er dus geen 100% zekerheid bestaat over de totale emissie na toepassing van de reducerende maatregel). Een volgend moment voor bijstelling van het bedrijfslocatieplafond is het moment dat het volgende huisvestingssysteem 15/20 jaar oud is en daarna een omgevingsvergunning voor een nieuwe activiteit verleend wordt. Het reductiepad is dus afhankelijk van de investeringsmomenten voor verouderde huisvestingssystemen.

**23. Wordt voor de vrijwaringstermijn uitgegaan van de leeftijd van de stal, of naar de leeftijd van het toegepaste huisvestingssysteem (luchtwasser)?**

We gaan uit van de leeftijd van het huisvestingssysteem. Dat is dus de luchtwasser in dit geval.

**24. Geldt de vrijwaringstermijn van 15/20 ook voor voer en managementmaatregelen?**

Net als in het huidige systeem geldt voor voer- en managementmaatregelen geen vrijwaringstermijn van 15/20 jaar; die termijn is gebaseerd op afschrijving van investeringen en dat is in die gevallen niet nodig. Als in de toekomst de normen strenger worden, kan dit ertoe leiden dat er aanvullende maatregelen getroffen moeten worden.

**25. Waarom vindt er in 2030 een evaluatie plaats? En wat als de instandhoudingsdoelen dan niet gehaald worden?**

De aanpak vergt goede monitoring en evaluatie zodat we kunnen verantwoorden dat de aanpak bijdraagt aan doelbereik. In 2030 wordt ook per gebied gekeken naar de staat van de natuur in relatie tot de instandhoudingsdoelstellingen. Als uit de evaluatie blijkt dat het niet aannemelijk is dat de instandhoudingsdoelen gerealiseerd worden, zijn afhankelijk van het gebied extra maatregelen nodig.

## **Financiële gevolgen**

**26. Hoe werkt de juridische onzekerheid of dit systeem volstaat door in financierbaarheid?**

Er is een risico dat banken geen financiering willen verlenen of extra voorwaarden stellen voor de ontwikkeling vanwege de onzekere juridische houdbaarheid (bv omdat zij een maatwerkvoorschrift als onvoldoende juridische zekerheid zien).

**27. Wie gaat de maatregelen en investeringen betalen? Zonder uitbreiding en/of ontwikkeling van het bedrijf is er geen verdienmodel. Zijn daarvoor middelen beschikbaar?**

Bij het vaststellen van de normen, technieken en maatregelen is rekening gehouden met economische haalbaarheid in de sector, bijvoorbeeld door in de melkveehouderij voor kleinere bedrijven een lagere norm te hanteren. Vrijwel alle

maatregelen die op de menukaart staan brengen kosten met zich mee. Voor huisvestingssystemen zijn dat financierings- en exploitatiekosten, voer- en managementmaatregelen vragen geen of nauwelijks investeringen en dan zijn het exploitatiekosten. Daar staat, afhankelijk van de maatregel, in veel gevallen ook opbrengst tegenover. In de haalbaarheidsanalyse van [Connecting Agri & Food](#) is steeds gekeken naar de kosten per saldo. Wij komen nog met een uit te werken financiële ondersteuning voor (jonge) ondernemers.

**28. Hoe wordt omgegaan met ondernemers die al investeringen hebben gedaan om te voldoen aan de voorheen geldende ammoniakemissie-eisen?**

De aanpak sluit aan bij de eerdere systematiek dat alleen verouderde huisvestingssystemen aangepast moeten worden. De 15- en 20-jaarstermijn blijft gehanteerd als investeringstermijn. Dit betekent dat bedrijven die recent hebben geïnvesteerd voor dat betreffende huisvestingssysteem worden gevrijwaard van de nieuwe aanpak voor de eerstvolgende 20 (melkvee) of 15 jaar (overige diercategorieën).

**29. Veel ondernemers hebben vanwege de huidige en eerdere plannen van de Provincie al behoorlijke advieskosten gemaakt. Is er compensatie mogelijk voor deze kosten, die nu mogelijk niet meer nodig zijn?**

Daarin wordt niet voorzien. Dit is voorts ook situatie afhankelijk van hetgeen de ondernemer besluit te doen. Bijvoorbeeld of de eerder ingediende aanvraag wordt ingetrokken of gehandhaafd blijft. Daarnaast zijn diverse aspecten ook van belang voor het doen van de melding, bijvoorbeeld bepaalde onderzoeken.

**30. Komt er flankerend beleid?**

De gewijzigde aanpak blijft onderdeel uitmaken van de BOS 2.0. Daarin zijn diverse maatregelen van de provincie opgenomen voor veehouders en ook voor andere sectoren. Wij komen met een nog uit te werken financiële ondersteuning voor (jonge) ondernemers.

## **Juridische aspecten**

**31. Hoe is dit systeem juridisch geborgd?**

Het systeem gaat uit van algemene regels met een meldplicht. De ondernemer geeft in de melding aan welke maatregelen hij wil treffen om te voldoen aan de normen uit bijlage VI. Daarvoor worden in bijlage VI maatregelen benoemd (de menukaart) waaruit de ondernemer kan kiezen. De te treffen maatregelen en de voorwaarden voor toepassing worden vervolgens in een maatwerkbesluit vastgelegd. In de gevallen dat de veehouderij beschikt over een natuurvergunning verstrekt door Gedeputeerde Staten wordt het maatwerkbesluit met een (wijziging van een) vergunningvoorschrift vastgelegd. In de andere gevallen wordt er een apart maatwerkbesluit genomen. Tegen het maatwerkbesluit kan beroep worden ingesteld.

### **32. Waarom gaat de aanpak uit van een meldplicht?**

Bij een passende maatregel die aantoonbaar bijdraagt aan het tegengaan van verdere verslechtering van Natura 2000-gebieden geldt er geen vergunningplicht. Dat betekent dat in voldoende mate moet vaststaan dat de maatregel verslechtering tegengaat. Ingevolge jurisprudentie is daarbij geen 100 % zekerheid vereist. Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid voor de ondernemer en vanuit het oogpunt van toezicht en handhaving is een meldplicht ingesteld. Gebaseerd op de melding kunnen Gedeputeerde Staten een maatwerkbesluit vaststellen. Dat maatwerkbesluit legt vast waaraan de ondernemer moet voldoen, biedt duidelijkheid vanuit toezicht en handhaving en borgt het treffen van de passende maatregel. Tegen het maatwerkbesluit staat rechtsbescherming open.

### **33. Wat gebeurt er met niet gebruikte stikstofruimte? Verdwijnt die of kan een ondernemer later – met een vergunningtraject – die nog wel (deels) gebruiken?**

Doel van de maatregel is dat er stikstofreductie plaatsvindt. Daarvoor zijn algemene regels in de Omgevingsverordening opgenomen waaraan veehouders moeten voldoen. Op basis van die algemene regels wordt een (dynamisch) bedrijfslocatieplafond afgeleid op grond van de normering in bijlage VI in combinatie met de leeftijd van het aanwezige huisvestingssysteem en de dierplaatsen zoals die op 1 juli 2026 zijn vergund. Dit plafond wordt op termijn, zodra dit juridisch mogelijk en controleerbaar c.q. handhaafbaar is, opgenomen in de natuurvergunning. Daarmee wordt de toegestane ammoniakemissie vanaf de locatie gemaximaliseerd. Met het maatwerkbesluit wordt tot die tijd een handelingsverplichting of -verbod opgelegd volgens hetgeen in de melding is aangegeven (men moet handelen naar de melding die is gedaan en die als zodanig in een maatwerkbesluit is vastgelegd). Het maatwerkvoorschrift borgt daarmee dat een wijziging van de bedrijfsvoering niet mogelijk is zonder nieuwe aanvraag voor omgevingsvergunning of, als dat past binnen artikel 3.98, een wijziging van de melding. Er is geen jurisprudentie bekend waaruit blijkt dat met een maatwerkbesluit de referentiesituatie wordt aanpast. Er is wel jurisprudentie bekend dat een referentiesituatie kan worden afgeleid van algemene regels. De verplichting die in de omgevingsverordening is opgenomen betreft zo'n algemene regel.

In het geval dat een ondernemer niet beschikt over een natuurvergunning en de milieuvergunning aangepast moet worden om aan de verplichting uit de verordening te voldoen, dan vormt die nieuwe milieuvergunning wel de nieuwe referentiesituatie. Dit is in de huidige aanpak niet anders en is vaste jurisprudentie van de Afdeling.

Als een ondernemer maatregelen treft die meer emissies reduceren dan op grond van de normen in bijlage VI verplicht is, kan hij die ruimte (later) inzetten bijvoorbeeld door voor een ander verouderd huisvestingssysteem minder emissies

te reduceren of om op termijn die ruimte in te zetten voor bedrijfsontwikkeling. Omdat de referentiesituatie wordt afgeleid uit de algemene regels, wordt deze extra emissieruimte niet ingeperkt. Of de ondernemer die eventuele extra ruimte (op termijn) ook daadwerkelijk kan inzetten voor bedrijfsontwikkeling, is afhankelijk van de op dat moment geldende inzichten en toestand van de natuur (zie ook vraag 19).

**34. Wanneer wordt een stalaanpassing gezien als nieuwbouw?**

Met nieuwbouw wordt een nieuw op te richten dierenverblijf (stal) bedoeld met uitbreiding en vergunningplicht. Ook de toepassing van een techniek kan worden aangemerkt als nieuwbouw (zie artikel 3.102 van de Omgevingsverordening). In dat geval gelden op grond van bijlage VI van de Omgevingsverordening strengere normen.

**35. Hoe wordt omgegaan met (vervangende) nieuwbouw en verbouw van stallen?**

(Vervangende) nieuwbouw kan in uitzonderlijke gevallen, onder voorwaarden, worden toegestaan. De voorwaarden zijn als volgt:

- Geen wijziging van de diercategorie of uitbreiding van het aantal dieren doorvoeren dat mag worden gehouden binnen de feitelijk gerealiseerde capaciteit volgens de natuurtoestemming.
- Grotere oppervlakte van een dierenverblijf is alleen mogelijk als dit nodig is vanwege wettelijke vereisten.
- De oude stal moet worden gesloopt.
- Onderbouwing dat de ontwikkeling bijdraagt aan natuurdoeleinden.
- Geen andere wijzigingen in de bedrijfsvoering.
- Met vernieuwbouw en het nemen van emissiereducerende maatregelen wordt voldaan aan bijlage VI van de Omgevingsverordening.

Voor iedere situatie moeten GS besluiten om een hardheidsclausule toe te passen.

**36. Een milieuvergunning is mogelijk niet in overeenstemming met het maatwerkbesluit. Hoe wordt hiermee omgegaan?**

Net als in de huidige situatie heeft een veehouder naast zijn natuurtoestemming ook een milieutoestemming nodig. De bijgestelde aanpak brengt daarin geen verandering. Het is de verantwoordelijkheid van de ondernemer dat hij over alle benodigde toestemmingen beschikt. Vanuit de Omgevingswet is er geen onlosmakelijke samenhang meer. De diverse toestemmingen staan los van elkaar en kunnen ook los aangevraagd worden. De ondernemer moet zorgen dat hij beschikt over alle noodzakelijke toestemmingen voor het uitvoeren van de gewenste activiteit.

**37. Kan een stal met een proefstalstatus worden gemeld?**

Ja, dat kan, maar daarvoor is maatwerk nodig. Hier moet dan een verzoek tot

toepassing van de hardheidsclausule ingediend worden. In de menukaart staan alleen maatregelen die generiek toegepast mogen worden.

**38. Waarom is omschakeling naar een andere diercategorie niet toegestaan binnen de meldingssystematiek?**

Wisseling van diercategorie is niet mogelijk binnen deze aanpak. Er moet sprake zijn van een passende maatregel, dus een maatregel ten behoeve van de natuur. Bedrijfsontwikkelingen zijn daarbij niet mogelijk.

**39. Waar moet een melding worden ingediend en wat zijn de indieningsvereisten?**

Dat gaat via het DSO bij 'maatregel vermindering ammoniakemissie veehouderijen'. Zoek op veehouderij, maatregel, ammoniak en filter 'provincie'. De indieningsvereisten zijn opgenomen in bijlage III van de Omgevingsverordening.

**40. Is een melding verplicht als een ondernemer al voldoet?**

Als een maatregel wordt toegepast die op de menukaart is opgenomen, en daarmee aan de normen wordt voldaan, is geen melding nodig. De veehouder voldoet dan immers al.

**41. Kan een veehouderij voor meerdere locaties één melding indienen?**

Nee, voor iedere afzonderlijke locatie moet een melding worden ingediend.

**42. Kan een veehouderij met meerdere locaties voldoen op bedrijfslocatieniveau?**

Nee, een veehouderij moet per locatie voldoen aan de normen uit bijlage VI.

**43. Hoe juridisch zeker is het maatwerkbesluit?**

Het maatwerkbesluit is als instrument opgenomen in de Omgevingswet. Over de voorgestelde werkwijze met een maatwerkbesluit is door twee onafhankelijke juridische bureaus geadviseerd. Doordat hierover nog geen jurisprudentie beschikbaar is, kan er op dit moment geen 100% garantie gegeven worden dat de rechter de aanpak accepteert. Als de rechter het maatwerkbesluit vernietigt valt de ondernemer terug op de eerder verleende toestemmingen. Daarmee zien wij dit als een beperkt risico.

**44. Wat als er bezwaar en beroep tegen het maatwerkbesluit wordt ingesteld? Heeft dit dan een opschortende werking zodat de maatregel voorlopig niet toegepast hoeft te worden?**

Onder de Omgevingswet heeft het indienen van bezwaar of beroep geen opschortende werking. Vanuit de bijgestelde aanpak is die vraag overigens niet relevant. De verplichting om verouderde huisvestingssystemen aan te passen, vloeit voort uit algemene regels die in de omgevingsverordening staan. Dat staat

los van het doen van de melding of het besluit over het maatwerkbesluit. De melding is 'slechts' een procedurele eis. Het is de verantwoordelijkheid van de ondernemer dat hij op de juiste wijze uitvoering geeft aan de verplichting. Wij vragen een melding zodat er juridische borging voor de ondernemer geboden kan worden door aan de melding een maatwerkvoorschrift te koppelen. De maatwerkbesluiten leggen niets anders vast dan welke maatregel de ondernemer in de melding heeft opgenomen en de plicht die maatregel op de wijze uit te voeren zoals in de melding en in de voorwaarden van bijlage VI is aangegeven. Een melding moet uiterlijk 4 weken voor het starten van de activiteit worden gedaan. Na het verstrijken van de 4 weken mag de ondernemer starten met de uitvoering van de maatregel, tenzij GS hebben aangegeven dat hij (nog) niet met de uitvoering mag starten. Het systeem werkt dus omgekeerd als met een vergunning.

**45. Worden gemeenten actief geïnformeerd over opgestelde maatwerkbesluiten?**

Nee, er geldt geen informatieplicht voor gemeenten bij provinciale maatwerkbesluiten. Maatwerkbesluiten worden wel gepubliceerd.

**46. Wat is referentiesituatie en wat is de uitgangssituatie voor een bedrijfslocatieplafond? Is dat de milieu- of natuurvergunning, de gerealiseerde of de feitelijke situatie?**

Dit is in artikel 3.98 van de Omgevingsverordening vastgelegd. Er wordt uitgegaan van de feitelijk legaal gerealiseerde situatie die op grond van zowel natuur- als milieuvergunning is toegestaan.

**47. Bij geen natuurtoestemming is de referentiesituatie, de milieutoestemming op of na de referentiedata met de laagste ammoniakemissie/stikstofdepositie. Dit kunnen meer dan één referentiesituaties zijn afhankelijk van de milieutoestemmingen en de referentiedata van de betreffende Natura 2000-gebieden waar effect op is. Van welke referentiedata moet worden uitgegaan? In dat geval moet je uitgaan van de meest beperkende toestemming.**

**48. Wanneer kunnen veehouders met lopende vergunningsaanvraag starten met de bouw van hun project?**

Dat is afhankelijk van de inhoud van de aanvraag. Als deze alleen betrekking heeft op emissiereductie en voldoet aan de indieningsvereisten voor de melding en de voorwaarden voor het doen van een melding dan kan nadat is voldaan aan de meldplicht vanuit de natuurwetgeving met de activiteit gestart worden. Daarnaast kunnen uiteraard nog andere toestemmingen nodig zijn. Dan kan worden gestart als ook die toestemmingen er zijn.

Heeft de aanvraag tevens betrekking op een verdere bedrijfsontwikkeling dan blijft daarvoor een natuurvergunning nodig. Die kan pas worden verleend als additionaliteit is aangetoond en 100% zekerheid bestaat over de werking van de

toe te passen technieken en maatregelen.

**49. Hoe wordt omgegaan met de lopende vergunningaanvragen? Vrijwel alle aanvragen gaan uit van een toename in dieren aantallen.**

Na het indienen van de melding kijkt de Omgevingsdienst Brabant Noord (ODBN) of er ook een vergunningaanvraag ligt voor de betreffende bedrijfslocatie. Als dat het geval is, dan wordt in de ontvangstbevestiging aan de melder gevraagd of hij de aanvraag legesvrij wil intrekken. Als de ondernemer dat niet wenst, blijft de aanvraag bij de ODBN gehandhaafd. Deze zal – op termijn – wel gewijzigd moeten worden omdat voor de verduurzaming van het verouderde huisvestingssysteem een melding is gedaan (en dus geen vergunningplicht geldt). In het geval de ondernemer de aanvraag niet wil wijzigen, moet voor dat onderdeel de vergunningaanvraag (positief) geweigerd worden.

**50. Tot wanneer kan een lopende vergunningaanvraag worden ingetrokken?**

Dat kan de veehouder zelf bepalen. Wel kan het bevoegd gezag op een gegeven moment besluiten de aanvraag af te handelen.

## **Bijlage VI**

**51. Hoe blijf je nu inzetten op innovatie, dus de ontwikkeling van nieuwe technieken? Kan er nog meegedacht worden over de menukaart?**

De menukaart in bijlage VI zien wij als een dynamisch instrument. Als er nieuwe technieken of maatregelen beschikbaar komen om emissies te reduceren voegen wij die aan de menukaart toe zodra de effectiviteit voldoende vast staat en de maatregelen te borgen zijn. De provincie blijft innovatie in systemen stimuleren.

**52. Hoe wordt omgegaan met toegepaste systemen die niet op de menukaart staan?**

Hier zijn veel vragen over gesteld, in een volgende versie van de Q&A komen we hier op terug.

**53. Wat te doen als er geen maatregelen op de menukaart staan voor een bepaalde diercategorie?**

Dan kan een maatregel worden toegepast met goede onderbouwing waaruit blijkt dat de beoogde reductie wordt behaald. Indien mogelijk wordt de maatregel toegevoegd aan de menukaart, zodat deze generiek toepasbaar wordt.

**54. Is een combinatie van stalaanpassingen en minder dieren houden mogelijk?**

Ja, dat is mogelijk.

**55. Hoelang duurt het toevoegen van een nieuwe maatregel aan de menukaart?**

Dat is afhankelijk van de aard van de maatregel, een voer- en/of

managementmaatregel kan relatief snel. Een technische maatregel zoals een huisvestingssysteem neemt meer tijd in beslag omdat hiervoor een relatie bestaat met opname in de Omgevingsregeling. Een goede onderbouwing van werking en effect is hierbij een belangrijke voorwaarde.

**56. Welke eisen gelden voor een gelijkwaardige maatregel?**

Er dient goed onderbouwd, inclusief toetsing door onafhankelijk deskundigen, aangegeven te worden dat een maatregel ammoniak-emissiereductie behaalt overeenkomstig de gestelde norm en de maatregel die daarvoor op de menukaart is opgenomen. We onderzoeken of we hiervoor een lijst, handreiking of ander instrument beschikbaar kunnen stellen.

**57. Wat als aanvraag gelijkwaardige maatregel in juni wordt afgewezen?**

De maatregel moet toegestaan zijn op het moment dat aanpassing van het huisvestingssysteem plaatsvindt. Niet alle huisvestingssystemen moeten vanaf 1 juli 2026 voldoen. Een aanvraag voor een gelijkwaardige maatregel moet tijdig worden ingediend en leidt dus niet vanzelfsprekend tot uitstel van de aanpassingsdatum.

**58. Als de onzekerheid van emissiereductie van huisvestingssystemen een probleem is voor vergunningverlening, dan blijft dat in de gewijzigde aanpak toch ook een probleem?**

Uit jurisprudentie volgt dat bij het treffen van een passende maatregel geen 100% zekerheid hoeft te zijn over het effect van de maatregelen, zoals dat wel het geval is in het vergunningverleningsspoor. Het effect van een innovatieve maatregel hoeft, indien sprake is van een passende maatregel, dus niet met 100% zekerheid te worden aangetoond. Wel moet de werking voldoende zijn vastgesteld en moeten maatregelen te borgen zijn.

**59. Keuzemogelijkheden voor een ondernemer, zijn die er in de praktijk wel?**

In bijlage VI is een menukaart opgenomen van systemen en maatregelen waarvan, op grond van een (wetenschappelijke) onderbouwing, aannemelijk is dat daarmee emissie kan worden gereduceerd. De hoogte van de gestelde norm in bijlage VI bepaalt in sterke mate de mogelijkheden. De ondernemer kan vrij kiezen uit de menukaart. Daarnaast blijven de mogelijkheden voor een natuurinclusieve bedrijfsvoering en het houden van minder dieren bestaan.

**60. Welke alternatieven worden geboden ten opzichte van de huidige bijlage VI? Is er opnieuw beoordeeld welke systemen beschikbaar zijn per diercategorie en wat vanuit bedrijfseconomisch perspectief redelijk is om te vragen?**

De vernieuwde bijlage VI bevat een nieuwe systematiek in de vorm van enerzijds normen per veehouderijtak en diercategorie en anderzijds een menukaart met maatregelen en technieken die veehouders kunnen toepassen om aan de normen

te voldoen. Daarbij is opnieuw gekeken naar alle beschikbare huisvestingssystemen.

**61. Hoe ga je om met bedrijfslocatieplafonds van bedrijven die al op de best beschikbare techniek zitten of waar geen maatregelen beschikbaar zijn die ze toe kunnen passen om emissies te reduceren?**

Als een bedrijf in zijn huidige opzet geheel voldoet aan de normen in bijlage VI hoeft het bedrijf geen verdere maatregelen te nemen. Bij het bepalen van de hoogte van de normen is rekening gehouden met de beschikbaarheid van maatregelen.

**62. Waarom is er geen enkele ruimte in plannen voor innovatieve systemen?**

Dat is een onjuiste aanname. Innovaties kunnen, mits de effectiviteit voldoende is en goed onderbouwd, worden toegepast met een hardheidsclausule en toegevoegd worden aan de “menukaart”. Momenteel lopen er nog diverse onderzoeken naar nieuwe innovaties. Omdat het onderzoek voor die innovaties nog niet is afgerond of omdat er nog verder meetonderzoek moet plaatsvinden, zijn deze nog niet breed toepasbaar en dus nog niet opgenomen. Maatwerk (met de hardheidsclausule) blijft overigens mogelijk.

**63. Als huisvestingssystemen worden opgenomen in bijlage VI die niet in bijlage V van de Omgevingsregeling staan, dan loopt de veehouder een groot risico. Is daarmee rekening gehouden?**

Bij het opnemen van maatregelen in bijlage VI is nadrukkelijk rekening gehouden met de vergunbaarheid vanuit het milieuspoor. Dat betekent dat er geen huisvestingssystemen zijn opgenomen die niet in de Omgevingsregeling staan.

**64. Wordt er goed naar de mogelijkheden gekeken voor kleine sectoren zoals bijvoorbeeld konijnen, stieren, zoogkoeien, en biologische varkens?**

Er is naar alle sectoren gekeken, zoals dat ook al is gebeurd in de oude aanpak. Daaronder vallen dus ook de biologische veehouderijen, de Beter Leven keurmerk en de genoemde kleinere diercategorieën. De normen voor die categorieën zijn gebaseerd op wat haalbaar is.

**65. Zijn er meer mogelijkheden voor het toepassen van managementmaatregelen dan nu in de Omgevingsregeling staan? Provincie Brabant wil zelf nu managementmaatregelen via VAMOS-project valideren. Hebben Brabantse veehouders daar nog wat aan als ze al hun stallen op 1 juli 2026 moeten aanpassen?**

Het is een misverstand dat alle stallen op 1 juli 2026 moeten zijn aangepast. Het gaat alleen om huisvestingssystemen die 15/20 jaar oud zijn. De huisvestingssystemen die dat nog niet zijn moeten op een later moment worden aangepast als ze 15/20 jaar oud zijn en dan kunnen daarvoor de dan beschikbare

technieken en maatregelen worden gebruikt. Bijlage VI wordt regelmatig geactualiseerd als er nieuwe systemen of maatregelen beschikbaar komen waarover in voldoende mate consensus bestaat over de werking daarvan. Ook is het mogelijk dat een veehouder een nieuwe melding doet als in de toekomst maatregelen of technieken beschikbaar komen die beter passen in zijn bedrijfsvoering.

**66. Waarop is de normstelling in bijlage VI gebaseerd?**

Bij het stellen van normen is uitgegaan van de doelstelling van een gemiddelde reductie van 46% over alle veehouderijsectoren en de economisch en technische haalbaarheid van het treffen van maatregelen in de diverse sectoren. Hierbij wordt ook ruimte geboden aan meer integrale oplossingen.

**67. Wordt er bij de eisen ook nog een koppeling gelegd met dierwaardige veehouderij, geur, fijnstof en andere opgaven zoals klimaat?**

Bij het vaststellen van de normen is ook rekening gehouden met het kunnen toepassen van meer integrale systemen waarmee invulling kan worden gegeven aan doelen vanuit dierwaardige veehouderij en klimaat.

**68. Een van de voorbeelden waarbij integraal aan doelen gewerkt wordt (groen gas, minder broeikasemissies en minder stikstof) is dagontmesting in combinatie met monomestvergisting. Biedt het beleid de ruimte om gezamenlijke hubs te organiseren waardoor dit professioneler georganiseerd kan worden?**

Monovergisting is mogelijk op het eigen bedrijf en voor samenwerkende melkrundveehouderijen. Voor grootschalige mestbewerking (en dus ook vergisting) is het uitgangspunt dat dit mogelijk is op bedrijventerreinen. Daarbij is maatwerk mogelijk voor specifieke uitzonderingen op dat uitgangspunt.

**69. Hoe wordt omgegaan met bestaande huisvestingsssystemen die voldoen aan een ammoniakreductie van meer dan 85%, maar die niet zijn opgenomen op de menukaart (bijvoorbeeld BWL 2009.12)?**

Hier zijn veel vragen over gesteld, in een volgende versie van de Q&A komen we hier op terug.

## **Toezicht en Handhaving**

**70. Wat zijn de implicaties voor de handhavingspraktijk?**

De bestaande situatie nu is dat veel veehouders niet kunnen voldoen aan de ammoniakemissienormen van de omgevingsverordening omdat er geen vergunningen verleend kunnen worden. In de programmering van het toezicht wordt hiermee rekening gehouden. Met de bijstelling kunnen veehouders wel voldoen.

Voor het toezicht wordt in het maatwerkvoorschrift zo concreet mogelijk

beschreven welke maatregelen de ondernemer neemt en op welke wijze hij de maatregel uitvoert.

**71. Moet de omgevingsvergunning voor de milieubelastende activiteit worden aangepast?**

De milieuvergunning zal in veel gevallen (m.n. bij technische maatregelen) ook aangepast moeten worden aan de nieuwe situatie. Voor voer- en managementmaatregelen is vaak geen aanpassing van de milieuvergunning nodig.

**72. Ondernemers hebben ook andere toestemmingen nodig. Wat als dat niet lukt binnen de tijd?**

Net als in de huidige aanpak is het de verantwoordelijkheid van de ondernemer om te zorgen dat hij of zij tijdig beschikt over alle benodigde toestemmingen. Als een ondernemer alles gedaan heeft wat redelijkerwijs van hem of haar kan worden verwacht en door 'overmacht' niet tijdig klaar is, betrachten wij coulance. Dat wordt in 2026 in een handelingsperspectief voor toezicht en handhaving concreet uitgewerkt.

**73. Hoe worden toezicht en handhaving geborgd in het nieuwe systeem?**

Het systeem gaat ervan uit dat de ondernemer in de melding aangeeft welke maatregel(en) hij treft om te voldoen aan de normen voor ammoniakreductie in bijlage VI. Dat wordt vervolgens vastgelegd in een maatwerkvoorschrift (of in een voorkomend geval een vergunningvoorschrift). Dit aan de hand van de maatregelen die zijn opgenomen in de menukaart. Deze bevat alleen maatregelen waarvan voldoende vaststaat dat ze effectief en juridisch te borgen zijn. De toezichthouder bezielt vervolgens of de maatregelen volgens de melding/het maatwerkbesluit zijn getroffen. In het geval dat de ondernemer dat niet heeft gedaan, kan er na het bieden van een hersteltermijn, handhavend worden opgetreden.

**74. Hoe gaat de provincie om met ondernemers die stil blijven zitten en geen aanpassingen doorvoeren?**

Vanuit Toezicht en Handhaving wordt ingegrepen wanneer veehouders niet doen wat van hen wordt gevraagd. Met de huidige aanpak kunnen zij niet verder, omdat er geen vergunningen worden verleend. Daarmee ligt stilzitten grotendeels buiten hun schuld. Met de gewijzigde aanpak is dat niet meer het geval.

**75. Verwacht de provincie dat gemeenten handhavend op gaan treden als bedrijven voldoen aan de maatregelen uit de Omgevingsverordening, maar die situatie niet overeenkomt met de milieutoestemming?**

De gemeenten zijn over het algemeen het bevoegde gezag voor de milieutoestemmingen bij de veehouderij. Vanuit hun bevoegdheid bepalen zij de programmering en prioritering van het toezicht. Dit is een zelfstandige bevoegdheid, waar de provincie geen invloed op uitoefent.

## **Uitvoering**

- 76. Bedrijven met huisvestingssystemen ouder dan 15/20 jaar moeten op 1 juli 2026 hun aanpassing gedaan hebben. Is deze datum, wel realistisch en uitvoeringstechnisch haalbaar, bijvoorbeeld vanwege proceduretijd?**

We begrijpen dat er in sommige gevallen praktische drempels kunnen zijn om op 1 juli te voldoen. GS hebben dienaangaande aangegeven dat zij coulance betrachten als een ondernemer er alles aan heeft gedaan wat binnen zijn mogelijkheden ligt om te voldoen. Aan de andere kant weten veehouders al sinds 2017 dat zij maatregelen moeten treffen om verouderde huisvestingssystemen te verduurzamen. In de huidige aanpak hebben zij daarom al vaak een aanvraag voor een vergunning ingediend. In de nieuwe aanpak kan voor de aanpassing worden volstaan met een melding. Voor diverse maatregelen hoeft een ondernemer overigens geen vergunningenprocedures te doorlopen. Bijvoorbeeld melkrundveehouderijen tot 100 melkkoeien kunnen voldoen met voer- en managementmaatregelen.

- 77. De provincie werkt toe naar een bedrijfslocatieplafond maar handhaaft de systematiek van het aanpassen van huisvestingssystemen na 15 jaar of 20 jaar. Lopen dan niet twee systemen door elkaar die tegenstrijdig aan elkaar kunnen zijn?**

Nee, de 15 en 20 jaarstermijn is gekoppeld aan de afschrijving van de huisvestingssystemen. Door daar rekening mee te blijven houden, hoeven ondernemers die recent hebben geïnvesteerd in een modern huisvestingssysteem voorlopig geen aanpassingen te doen.

Met de verplichte aanpassing van verouderde huisvestingssystemen wordt de emissie op locaties stapsgewijs en juridisch geborgd naar beneden gebracht. Op termijn wordt het bedrijfslocatieplafond vastgelegd in de natuurvergunning (zie ook vragen 10 en 33).

- 78. Is er capaciteit om alle maatwerkverzoeken te behandelen?**

We schatten in hiervoor over voldoende capaciteit te beschikken.